

วรรณคดีไทย วันละเรื่อง วันนี้ "ลิลิตพระลอ"

นำเสนอเมื่อ : 16 ก.ย. 2551

เรื่องย่อลิลิตพระลอ

ลิลิตพระลอ

เป็นยอดวรรณคดีประเภทลิลิตเข้าใจกันว่าเป็นเรื่องจริงเล่ากันเรื่อยมาจนเป็นนิยามชื่อดัง ของท้องถิ่นไทยภาคเหนือ แถว ๆ จังหวัดแพร่และลำปาง คือเมืองสรองคงจะอยู่ที่อำเภอรองกวาง จังหวัดแพร่ เมืองสรวงนาจะอยู่ที่อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง นิยายเรื่องจริงเรื่องนี้จะเกิดในช่วง พ.ศ. 1616-1693 จะแต่งในสมัยพระบรมไตรโลกนาถสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พระเชษฐา) หรือในสมเด็จพระนารายณ์ก็ไม่ทราบแน่ชัด

ผู้แต่ง : ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง
แต่คงจะเป็นกวีชั้นนักปราชญ์ที่เดียวแต่งได้เลิศเลอนัก
ยังหาผู้เทียบทานไม่ได้

ทำนองแต่ง : แต่งเป็นลิลิตสุภาพ ซึ่งประกอบด้วยรายสุภาพ
และโคลงสุภาพ อีกทั้งมีบางตอนก็เป็นรันทันและรายโบราณ

วัตถุประสงค์ในการแต่ง : เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงอ่านเป็นที่สำราญพระทัย

เรื่องย่อ : เนื่องจากเมืองเหนือสองเมืองเป็นศัตรูคู่อริไม่ถูกกัน
กษัตริย์เมืองสรวงพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า พระลอ
พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระสิริวรกายงดงามหล่อหลอหลายยิ่ง จนเป็นที่ปรากฏของหญิงทั้งหลาย
และยังมีเมืองอีกเมืองหนึ่งชื่อว่า เมืองสรอง
เมืองนี้ปกครองโดยกษัตริย์พิชัยพิฆณกรกษัตริย์พิชัยพิฆณกรที่พระราชธิดาอยู่ 2 พระองค์ พระองค์พี่ พระนามว่า
พระเพื่อน พระองค์น้องพระนามว่า พระแพง

พระราชธิดาทั้งสองพระองค์ทรงต้องพระทัยในพระลอยิ่ง

ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เคยเห็น นางรินกับนางโรย สองพระพี่เลี้ยงรู้ความจริง
ด้วยความสงสารจึงทูลอาสาเข้าช่วยเหลือให้สมกับพระประสงค์
ส่งคนไปสี่ขอไห้พระลอฟัง
เป็นการพรรณนาความงามของพระเพื่อนกับพระแพง
ไปหาหญิงแมมดให้ช่วยทำเสน่ห์
แต่แมมดปฏิเสธเพราะมนตร์เสน่ห์ของตนหมดฤทธิ์ขลังเสียแล้ว
แมมดจึงพาไปหาปู่เจ้าสมิงพราย ปู่เจ้าสมิงพรายให้ความช่วยเหลือ
จนพระลอตองเสด็จมาเองสรองพระลอตองมนตร์เสน่ห์เขาก็ทรงเกิดความ
อยากทอดพระเนตรดูพระเพื่อนกับพระแพงขึ้นมาทันที
จึงอำลาพระนางบุญเหลือพระราชมารดา
และพระนางลักษณวดีพระมเหสี
เสด็จโดยด่วนไปยังเมืองสรองพร้อมด้วยนายแก้วนายขวัญสองพระพี่
เลี้ยงเมื่อเสด็จถึงแม่น้ำกาหลง พระลอก็ทรงเสด็จนำ
ปรากฏเป็นนางรายไม่ตองำพระทัยเลย แต่ก็ตองเสด็จต่อไป
เพราะตองมนตร์เสน่ห์ของเจ้าปู่สมิงพรายเขาแล้ว
ปรากฏมีไก่ผีของเจ้าปู่สมิงพรายคอยวิ่งล่อพระล
กับพระพี่เลี้ยงให้ตองไปจนถึงเมืองสรองจนได้ เมื่อไปถึงสวนหลวง
นางรินกับนางโรยออกมาที่สวนหลวงก็ทราบข่าวว่าพระลอสด็จมาถึงแ
ล้ว จึงออกอุบายที่สำคัญคือ
ไห้พระเพื่อนและพระแพงเสด็จออกไปพบพระล

จากนั้นก็พาพระลเข้าไปอยู่ในตำหนักพระเพื่อนพระแพง
สวนนายแก้วไห้อยู่กับนางริน นายขวัญไห้อยู่กับนางโรย
ทุกอย่างลงตัวหมดเวลาลวงเลยไปถึงครึ่งเดือน
กษัตริย์พิชัยพิชณุกรจึงทรงทราบเมื่อเสด็จมาพระตำหนักพระราชบิดา
ทรงเห็นพระลแล้วก็สงสาร ทรงเมตตารับสั่งไห้จัดพิธีอภิเษกสมรสไห้
แต่พระเจ้ายาของพระเพื่อนพระแพง
ไม่ทรงชอบพระลจึงทรงขัดขวางทุกวิถีทาง
ทรงอ้างรับสั่งของกษัตริย์พิชัยพิชณุกรว่าไห้ทรงสั่งจับพระล
ทหารจึงพากันจับพระลไว้ ฝ่ายพระเพื่อนพระแพง
และพระพี่เลี้ยงของทั้งสองฝ่ายรวม 4 คนก็ได้ช่วยขัดขวางจนถึงที่สุด

จนสิ้นพระชนม์และสิ้นชีวิตกันทั้งหมด กุศัตริย์พิชัยพิษณุกร
เมื่อทรงทราบเรื่องราวก็ทรงให้มีรับสั่งให้จับพระเจ้ายาและพรรคพวกป
ระหารชีวิตเสียให้ตายตกไปตามกัน
เพราะทรงพระพิโรธยิ่งนักจากนั้นกุศัตริย์พิชัยพิษณุกรได้โปรดให้จัดพิ
ธีพระศพอย่างยิ่งใหญ่
นางบุญเหลือพระราชมารดาของพระลอส่งทูตมารวมงานพระศพกุศัตริ
ย์(คือ พระลอ พระเพื่อน และพระแพง)
แล้วทรงขอแบ่งพระอัฐิธาตุไปส่วนหนึ่งตั้งแต่นั้นมา
เมืองสรองและเมืองสรวงก็มีสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน

คุณค่าของลิลิตพระลอ

1. ในด้านอักษรศาสตร์

นับเป็นวรรณคดีที่ใช้อรรถาธิบายได้อย่างไพเราะ
ปลุกอารมณ์ร่วมได้ทุกอารมณ์ เป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อวรรณคดีอื่น
ๆ มากอย่างบทเสียงลือเสียงเล่าอ้างที่ว่า

“เสียงลือเสียงเล่าอ้าง อันใด พี่เอย
เสียงย่อมยอศใคร ท้าวหล้า
สองเขือพี่หลับไหล ลืมตื่น ฤาพี่
สองพี่คิดเองอ้า อย่าได้ถามเฝ้า”

แปลความว่า มีเสียงร่ำลืออ้างถึงอะไรกัน
เสียงนั้นยกย่องเกียรติของใครทั่วทั้งพื้นหล้าแผ่นดิน
พี่ทั้งสองนอนหลับไหล จนลืมตื่นหรือพี่ พี่ทั้งสองจงคิดเอาเองเถิด
อย่าได้ถามน้องเลย
บทนี้เขานับเป็นบทครูที่วรรณคดียุคต่อมาต้องนำมาเป็นแบบอย่าง

2. ในด้านพระศาสนา

ได้ให้แง่คิดทางศาสนาอย่างเช่นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตซึ่งเป็น
ของแน่ยิ่งกว่าแน่เสียอีก อย่างบทที่ว่า

สิ่งใดในโลกล้วน

อนิจจัง

คงแต่บาปบุญยัง

เที่ยงแท้

คือเงาติดตัวต้งต้ง

แน่นอยู่นา

ตามแต่บุญบาปแล

ก่อเกื้อรักษา

หรือบทที่ว่าด้วยกฎแห่งกรรม

ถึงกรรมจักอยู่ได้

ฉันใด พระเอย

กรรมบ่มีมีใคร

ฆ่าเข้า

กุศลส่งสนองไป

ถึงที่ สุขนา

บาปส่งจำตกช้า

ช่วยได้ฉันใด

3. ในด้านการปกครอง จะเห็นว่าการปกครองในสมัยนั้นต่างเมืองต่างก็เป็นอิสระ เป็นใหญ่ ไม่ขึ้นแก่กัน แต่สามารถมีสัมพันธไมตรีกันได้

4. ในด้านประวัติศาสตร์

ลิลิตพระลอได้ให้ความรู้ในทางประวัติศาสตร์ของไทยได้ในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะทำให้รู้เรื่องราวความเป็นมาของเมืองสรวงและเมืองสรองอันใดแก ลำปางและแพร่

5. ในด้านวิถีชีวิต

ได้มองเห็นถึงความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยนั้นที่ยังเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์อยู่มากมีการนับถือผีนางไม แมปัจจุบันก็ยังมีอยู่